

Baltijas Semfohpis.

Sinakt Jelgavā if nedēļas.

Maksā bez peesuhitichanas: no 1. Maija līdz gada galam 1875 — 1 r. 50 l.; par gadu 2 r., par pusgadu 1 r. 10 l., par 3 mēn. 60 l. ar peesuhitichanu: no 1. Maija līdz gada galam 1875 — 2 r.; par gadu 2 r. 50 l., par pusgadu 1 r. 40 l. un par 3 mēnešiem 90 l.

Redakcija un ekspedīcija Katoku eelā № 2. — Studinajums peenem S. Allunana l. grahmatu bohde, Katoku eelā № 8.

№ 22.

Treschdeenā, 24. Septembri.

1875.

Rahditajs: Usaižinaschana; Ziskaidroschana; Konzerte Sunakstē; Par flabbfeena fagatawoschānu; Rahds wahrds par flunstigeem mehfleem; Lauk fainneezibas wehitules. I; Dohbeles seml. beedr. fapulzes; Wahrpas; Jautajumi; Atbildes; Studinajumi.

Usaižinaschana.

Kaut gan Rihgas Latweeschu Beedriba jau no sawas pastahweschanas eesahluma ir ruhpejusehs par apgaismoschanas isplatischānu pee Latweescheem un tapehz dewuse palihdsibu dascheem augstakas skohlas apmekledameem Latweeschu jaunekkeem, tad tomehr palihdsibas waijadriba ir lihds schim bijuse daudskahrt leelaka, nelā Rihgas Latweeschu Beedribas palihdseschanas spehki. Ir gadijees, ka daschi kreetni augstskohlu mahzekti naudas truhkuma deht newarejuschi pabeigt sawu nodohmatu mahzibu. Wehledamahs pildihht scho truhkumu, daschas labdarigas rohkas ir pasneeguschas Rihgas Latweeschu Beedribai dahwanas preeksch studentu stipendijahm. Lai tahda nodohma ispidischānā tiktū kahrtiba, Rihgas Latweeschu Beedribas komisija ir nospreeduse, no eenahkluschas naudas dibinahht ihpafchu studentu stipendiju lahdi, preeksch kuras fastahditi fewischi likumi. Schihs lahdes kapitāls wehl ir masš un winu pehz waijadribas wairoht til eespehjams, kad wisi Latweeschu apgaismoschanas draugi pee wina wairofchanas nem dalibu. Tad nu Rihgas Latweeschu Beedribas sinatnibas komisija usaižina un luhds wisus, kam Latweeschu apgaismoschana ruhpe, sneegt Latweeschu Beedribai preeksch mineta mehrka ar dewigu rohku palihdsibu. Wifu Latweeschu laikrakstu redakzijās ir luhgtas, usnemtees dahwanu lasischānu, tā kā deweji war nodohht sawas dahwanas waj nu to awischi redakzijahm, kas usaižinaschānu usnehmuschas, jeb taisni Rihgas Latweeschu Beedribai. Par sanemtu naudu tiks no Rihgas Latweeschu Beedribas tanis awisēs fludinats, kas naudu lasijuschas.

Tad eseet zaur scho aizinati un luhgti, Latweeschu apgaismoschanas draugi.

Rihgas Latweeschu Beedribas sinatnibas komisija.

Scho usaižinaschānu labprahht usnemdami turam par waijadribu, schihs leetas deht ar saweem zeen. lasitajeem lahdu wahrdu parunaht.

Diwi leetas ir it ihpafchi, kas paspehj zelt tautas garigu un laizigu labklahschānu, kas winai dohd eekschigu spehku zihnitees us to labu mehrki, kuresch peeder pee katras tautas fwehtakeem peenahklumeem, prohti: us wispahrigu gara attihstischānu, us atsihschānu un fapraschānu, us gohdprahhibu un padohfchānohs sem teem likumeem, ko religia, Walfis un zilwezes fadsihwe dewuschas; us laizigas mantas gohdprahhtigu pawairofchānu un dsihweš gruhtumu atweeglofchānu zaur usihtigu un fapratigu strahdashānu un pareisu spehku isleetofchānu; us eekschigu un ahrigu isglihtofchānu, zaur ko ween tauta ussel un starp zitahm tautahm eenem to gohda stahwolli, kas winai ar kreetueem darbeem jaispelnahs. Schihs diwi leetas ir: **lauschu skohlu zelschāna un weizinaschāna nn augstskohlu sinatnibas isplatischāna starp tauteescheem.** Lauschu skohlu zelschāna un weizinaschāna ir un paliks pagastu peenahklums; bet to apgahdashāna ar sinatniski mahziteem skohlotajeem, tāpat kā ruhpeschānahs par to, ka jo deenas jo wairat augsti mahzitu wihru skaitis tautā wairojahs, ir un paliks wifas tautas pirmāis usdewums. — No firds japreezajahs, ka Rihgas Latw. beedriba, daschas gruhtibas pahwarejuse, nu usfahkluse it nopeetni lauschu apgaismoschānas leetā strahdaht un ruhpejahs, ka schis pirmāis usdewums teek felmigi ispidihhts, ka tas pahreet lauschu apsinā un fasilda winu firdis us labu zihnischānohs, us kreetneem darbeem. Us scheem flawejameem noluhkeem iklatram tautas draugam, iklatram gaismas mihtotajam ar wifseem spehkeem winai jaect palihgā, jo schee zenteeni ir pilnigi tahdi, kas katram jazeeni, weenalga pee lahdas tautas un kahrtas tas peeder.

Un Zuhš, muhsu zeen. lasitaji! Waj ari Zuhšu firdis nepulst ahtrakti, waj ari Zuhšu kruhts nepazelahs augstaki, waj ari Zuhšu asins netel straujaki, kad augstheja usaižinaschāna gaismas isplahstichānas leetā ari pee Zuhšu firds durwihm klaudsina un tautas brahtu wahrda Zuhš mihligi fauz un aizina: „Noleekat ari Zuhš, pehz eespehchānas, lahdu upuri us tautas fwehtā altara!?” Zauku preekschschimi schini leetā mums jau ir dewuschī Wahzi un Kreewi,

dibinadami studenteem stipendijas, kas neween wīnu pašu dehleem, bet ari dašham Latweetim nahkufšas un nahk par labu. Šini weetā ari uewaram atstah nepeeminejuschi, ka bes tam wehl dašhs labš no Latweescheem ar sawa dšimts-kunga teizamu palihdšibu spehjis sawu mahzibu nobeigt. Baj tad mehš pašu nu pawišam palikšim atpakat? Ne, ne, — jazer drohšchi, ka ari Juhs sawu dahwanu preekšch ſchi augstā mehřka neatrauseet! „Un teesham, neweens, pat ne tas wiśwahjakašs, lohjeklis nau Juhsu starpā, kas ne-eespehtu it neka laba dariht preekšch ſchi augstā noluhka. Un ja wina upuri buhtu ari tik maši, kā ſmilšchu graudinšch juhrmalā, tad tee tomehr war palikt par buhwes-afmini pee tahš ehkas, ko mehš gribam zelt preekšch mums un muhsu behrneem!“

„Balt. Semkoppja“ redakzija iklatru dahwanu preekšch ſtudentu stipendijas lahdes, ari to wiśmajako, miht fanems. Redakzija buhs no min. komiřijas apstiprinata ſchnohra-grahmata kurā tuhliht tiks eerakstihšs dahwinataja wahrds, deena un mehnefs un zif ir dahwinahšs; tuhliht nahkofchā numurā wiśs tas taps iřfludinahšs.

Sinas.

Iřflaidrořhana. Sawā 16. numurā ar nahwi aigahju-řhai zeen. Schulz mahzitaja zeenmahtei kahdus firsnigus pawadiřchanas wahrdsu pakal ſaukdami, mehš bijahm peeminejuschi, ka Jelgawas Latweeřchu draudse efoht atstah ta ne-eewehrota, tadeht ka pee wiřas behru Deewa kalpořchanaš ne wahrdinšch Latw. walodā neatradis weetu.

Tagad redakzijai no ustizamas puřes peenahk mehřs, kas řcho ſinu pa dalai pahrlabo, pa dalai atspehko, un mehš — taiřnibai gohdu dohdami un tahlu no tam, tiřřchā prahtā kahdu aisnemt — to ar mihtu prahtu pařneedřam řaweem lařtajeem un preezajamees, ka mehš eespehjam řawu peeminejumu atmemt atpakat.

Lai gan behru deenā Deewa kalpořchana Latweeřchu walodā nenotika, (jo Dřirne mahzitajs tai deenā nau bijis mahjās un teem ziteem mahzitajeem, kas toreis Jelgawā bijušchi, kā Wahju draudses mahzitajeem, bes ſataiřřchanašs Latweeřchu walodā ſprediki řazihht nahzees gruhiti), tad tomehr ta pilnigi bijuře tai deenā preekšch behreem, kad puřdeenas laikā lihkis bařnizā eenesis, kur tad zeen. Dřirne mahzitajs preekšch leelā ſkaitā řapulřetas draudses Latweeřchu walodā řirdis dřiki aigrahbdamu ſprediki řazijis un pee tam ihpařchi Latweeřchu draudsei aigahjuřchahšs un winaš atstah to radi-neeku wahrdā karřu pateizibu iřřazijis, par to mihleřtibu un zeeniřchānu, ko ta winai dřihwibā un nahwē tik bagatigi parahdijufe. — Tāpat zeen. Schulza mahzitajs patš wahřařchanaš wakarā lihdi ar řawu draudři turejis Deewa luhgřchānu un wehřak, kad wiřch pirmo reis atkal Deewa kalpořchānu noturejis, no kanzeleš řawai draudsei no řirds dibena pateizees par to winam un wina aismigušchi laulatai draudřenei parahditu gohdu un mihleřtibu.

Beidřohht wehl turam par waijadřigu peemineht, lai miřeřchanaš nezeltohš, ka mums nekad nau nahjis prahtā, Schulz mahzitaja nořlumušchu řirdi ar kahdahm pahrmēřchānahm wehl jo wairak apgreuhhtinaht, jo to wiřch tatřchu nebuhtu pelnijiš, jau tadeht nē, ka wiřch behru deenā Deewa kalpořchānu netureja un — kā katram prohtamš — ari newareja tureht.

14. Julijā tapa Sunakřte un 2. Septembri atkal Jehkabřtate no Birřchu, Sunakřtes un Šehrpils dřeedataju kohreem sem Sunakřtes mahzitaja Stendera k. wadiřchanaš konzertas iřriřkotas. Ka pirmejā, tāpat ari ohtrā weetā papreeřchu bařnizā un tad atkal uř lauka dřeedaja. Sunakřte bija laukā kohiti jauka weeta preekšch tam iřraudřita. No deenwideem řahwa ar řmuidreem behřeem un kruhmeem apaugufe pakalne, leiřā uř wiřahm puřehm no řakeem kohķeem un kruhmeem eeslehgšs lihdsens plazis, kas ar řalahm piņnehm bija apřtepts un pehdejās řuhřds pee

lehņā wehřmina plehwinadamo ar řalumeem apwihto karogu kahteem peestiprinataš. Par widu pařehlahš jauki appuřķlohts wadona řahwolkis. Pateeři jauks řkats. Kad es pakalne nořehdees dřeedatajus ap řawu wadoni leiřā řapulřejušchohš un klausiťajus pa pakalni un leiřu uřluhķoju, kad tautas dřeefmu jaukās řkanas manas auřis atřneedřa, tad řķitahš, ka eřmu uř wežeem tautas řwehtkeem, — řķehlabu un raudu juhtas aigrahba manu řirdi, kad „Maša biju neredřeju“ řehri triřzinadamā meldija gaiřā atřkaneja. Ari Jehkabřtate pilřehřas dahřā par ahriřu jauķumu bija ruhpiģi gahdats. Dřeefmas abās weetās gandriři tahš pařchās dřeedaja, gludeni un iřweizigi. — Mehš no řawas puřes waram tik par tahdeem řirdi un prahtu pařiladameem briřřcheem firsnigi pateiķtees. Ihpařchi Stendera tehwaam par wina neapniķuřcheem puhlineem dřeedāřchanašs weizinařchānā nowehlam no řirds nopelnito lawru lapinu. Bet řlawa un gohds ari dřeedatajeem, ka zeen. dřeedatajāhm!

Rudřus jau apřehjahm un tee pee wiřa řauřuma it řpirģti řadihgušchi. Seemas kweeřchi pee kulřchanaš iřdohd lihdi 14, wakarās kweeřchi turpretim lihdi 8 graudi. Par rudřeem un wakaraju wehl newaram ihřti pateiķt, ta ka neeřam beigušchi kult.

Julijā gadijahšs aibraukt uř Sunakřti, kur kahdas deenas uřturejohš. Kahdu deenu apřtaigajahm ar S. mahju řaimneeku Lejina k. wina laukus. Pee kweeřchu lauka wiřch mani uřaizinaja, to labi apluhķot. Jau azis uřmetis eeraudřiju, ka weenā birģe gandriři puře melnu wahrpu, kamehr turpat blakam wiřā laukā wahrpas it kohřchi lihgojāhs un starp tahm gandriři neweenas melnas newareju eeraudřihht. Ka řķe seme wainiga, newareju tižeht un řķahdās dohmās ari k. k. mani apřtirařnaja. Preeķch teem kweeřcheem, kur melno wahrpu nebija, tas nehmis uř katru puhru 2 lohtes griņņřpana un 2 lohtes indigo. Tad iřkaufejis uhdeni un tanī 24 řtundas kweeřchus mehřzejis. Uhdens jalej tik daudř, ka kweeřchi taptu no ta apnemti (apřegti). Wiřch iřmehginađams pirmo reisi to darijis un nu redřohht, ka tas efoht kohķi derigi. Ari es no tam pahřleeřinajohš. Ruhķitis.

Kurřemes řinode řlehģta 11. Septembri; wīnu apmekleja wairak ne kā 70 mahzitaji un 14 weeři.

Jauņā Jelgawas Wahju awiře „Mitauřche Zeitung“ uřřahķufe řawu gaitu 20. Septembri. No řirds winai labu weikřimu wehředami peeminam, ka mař ruhmes deht tikai nahkofchā Ar. eespehjam, par wīnu klahřakās řinas neřt.

Saimneezibas uodata.

Par flahbfeena sagatawoſchanu.

Nau wehl ilgi, kad ſahka mehginahť ſatu ſeenu un ehdamà auguſ bedrèſ uſglabaht. Daudi no ſcheem mehginajumeem neiſdewahſ, wehl truhka ſhini leetà iſmanibaſ un peedſihwojumu un tadehl ari tē netruhka nepareifaſ iſtureſhanahſ. Bet tił lihdi ka aſſina, lahduſ labuſ auguſ ar ſaſeenu panahť, radahſ ari pareifa aſſtrahdahſhana, tã ka tagad ar to daſchãſ weetãſ jau it leeliſkam nodarbojahſ. — Tadehl gan ar ſemkophju netruhkaſ, kaſ par ſcho leetu wehletohſ ſklaidrakaſ ſinaſ un kahdi ſohki tanì uſ preekſchu ſpehrti, jo nau ko ſchaubiteeſ, ka ta preekſch muhſu ſaimneezibahm ir deeſgan ſwariga. Katrſ ſemkophjiſ buhſ jau peedſihwojiſ, ka winam ne il reiſeſ tił daudi ſeena iſaug, zil winſch zerejiſ un wehletohſ; ja winam tad nau weza krahjuma, pee ka peekerteſ, tad iſjelahſ leeli ruhpi ni un raiſeſ, tã ka ne reti waj nu lohpu ſkaiſ jawa maſina jeb teem jaatrauj wiſwajjadſigakaiſ ehdamaiſ. Abi lihdiſekti ir uſluhkojami ka ſaimneezibaſ pohſſitaji, tadehl ka zaur teem neween mehſlu lihdiſſwaru ſaudē, bet ari waijadſigo lohpu-ſkai tu iſniſhina. Ja turpreti wezu krahjumu war nemt palihgã, tad ſliktu ſeena plauju weegli pahrwar. ſklahbfeenſ uſturahſ it labi dimi gaduſ un, kad taſ pareiſi uſglabahtſ, wehl ilgaki.

Uri ſlapjãſ waſarãſ ir tohti derigſ, kad ſatu ſeenu jeb ehdamà auguſ zaur ahtru pahſtrahdahſchanu ſklahbfeenã iſglahbj no ſamaitaſchanãſ; bet it ihpaſchi ſchi pahſtrahdahſchana iſrahdahſ par tohti derigu rudendſ, kur zaur to paſpehji uſglabaht un tadehl jo labaki iſleetoht wiſuſ tahduſ ehdamà lihdiſektuſ, kã par peem. ſeena un ahholina atahlu, ſebaſ lehjaſ, beeſchu un kahpoſtu lapãſ, pat ari kahpoſtu ſtrunguſ, ſaſaſ kartupeku wihteſ (lakſtuſ), ſaſaſ niſnaſ jahleſ, ſaſaſ kohlu lapãſ un tã pr., ko uſ ilgu lai tu newar uſglabaht un ko, katru par ſemi, preekſch lohpu bari baſ nemaſ newaretu iſleetoht. Ja, eſ gandrihſ gribetu ſazihť, ka daſchſ labſ ſemkophjiſ, buhſ winſch aſſiniſ tohſ auguſ, ko manto ar ſklahbfeenu, wairãk nekã lihdi ſchim ruhpeſeeſ, tahduſ ehdamà lihdiſektuſ zil ween tił paſpehjamſ rudeni ſawahť un pahrtaiſihť par ſklahbfeenu, zaur ko taſ ſawu lohpu ehdamo buhſ kreetni pawairojiſ.

ſchiſ ehdamaiſ ſawu wahrdu dabujiſ no tam, ka eefahkumã preekſch ta tiłai ſatu ſahli iſleetoja, kura pehjať, ſawaſ ſklahbaſ ſmaſaſ un gahrſchãſ deht, tapa noſaukta par ſklahbfeenu.

Wiſwairãk ſklahbfeenu ſagatawo ſchã:

Laidara tumumã, tahdã weetã, kur no apałſchãſ newar uhdenſ peetiť, tohp iſraktaſ bedreſ, 5 pehdãſ dſiſkaſ, apałſchã 6 pehdãſ plataſ un tił garaſ, kã kuru reiſ pehja ſalaugu wairuma ir waijadſigſ (kad tahda bedre ir 40 pehdãſ gara, tad tanì eet eekſchã ap 200 birkawu ſata ehdamã); bedre ir tã ja-eegrohja, ka wina uſ augſchu lihdi 8 pehdahm iſplatahſ, lai pildoht winãſ ſeenaſ jo labaki ſahwetu. Ja ſeme ir weegla un ſmiltaina, tad dara jo labaki, kad bedreſ malaſ iſmuhre ar keegekeem. Tahdã bedre nu tohp daſch daſchadi ſati augi un ſahleſ, ko gri b uſglabaht, 1 pehdu beeſãſ kahrtãſ eepakati, un prohti it weenlihdiſigi iſdaliti un labi zeeti ſaſtampati jeb ſamihti, lai it neweenã weetã ſtarw ehdamo nepaliktu tułſcha ruhme.

ſchahda lihdiſiga iſdaliſchana un ſamihſchana ir tohti ſwariga, jo tur, kur paleek ſchkirbaſ, rohnahſ pelejumuſ, kaſ ehdamo ſamaitã. Tapehja bedre pirmã deenã japeepilda tiłai druſzin pahri par malu, lai ehdamaiſ par nakti no-gułſtahſ; ohtrã deenã tad war pat ar rateem uſ bedri uſbraukt, lai zaur to ehdamaiſ tohp jo wairãk ſaſpeeſtſ. — Kad uſ tahdu wihiſi wiſa ehdamã kohpa tił augſta palikuſe, ka ſneediſahſ lihdiſ kahdahm 4 waj 5 pehdahm pahri par ſemi, un kohpa augſcham apata pataiſita un ſahndſ no-lihdiſinata, tad wina 3. deenã maſakaiſ ar 2 lihdiſ 2½ pehdãſ beeſu ſemeſ kahrtu (no weeglaſ ſemeſ), kura wele naſ nedrihťt buht, weenlihdiſigi jaapmet, tuhliť zeeti jaſamin un ar ſchkipeli jaapſit lihdiſena, lai gaiſſ no ahreeneſ zaur ſemeſ kahrtu ne-eeſpeeſchahſ. ſalmu apſega nau waijadſigſ, turpreti ehdamaiſ uſturahſ apałſch tihraſ ſemeſ daudi labaki; ja gri b, tad gan war kahdaſ pahreſ zellu ſtipru ſalmu kahrtu iſleetaht apałſchã, uſ bedreſ grihdãſ.

Kahdu 8 deenu laiã ſataugi ſakriht, bet ſchi laiã ſemeſ apſega rohnahſ ſchkirbaſ un zaurumi, kaſ il rihta un wakara, kamehr ſakriſchana noteek, it ruhpi gi atkal ja-peemin un ar zil nezil ſemeſ jaapber. Pehja 8 deenahm ſakriſchana ir nobeigufeſhſ un tad wairãk nekãſ nau da-ramſ, ka kohpa tił uſ augſchu janolihdſina atkal apata, lai leetuſ uhdenſ war notezeht. — ſchē eſ nu peeminu, ka eſ no ſchiſ wiſjeſ atkahpdameeſ pee ſklahbfeena ſagatawoſchanaſ bedreſ neeſmu iſleetojiſ un tomehr ſawu preekſchmetu pilnigi panahjiſ.

ſchē, ſemkophibaſ ſkohlã, jau 6 gadu laiã katru rudeni ir labi leelſ pulkaſ daſch daſchadu ſat-augu tiziſ ſagatawohtſ par ſklahbfeenu, bet katru reiſ kohpãſ wiſuſ ſemeſ, jo taſ tiłpat pee ſagatawoſchanaſ, kã ari pehjať pee iſleetoſchanaſ ir daudi weegla ki iſdariht. ſeme ſchē tohp tiłai pehdu, ja daudi 2 pehdãſ dſiti iſrakta un kohpa tad 9 pehdãſ augſta, apałſchã 7, augſchã 5 pehdãſ plata, uſmeſta. ſchahdu kohpu wiſuſ ſemeſ apmetoht ir gan wairãk darba, bet zaur zaurim nemoht puhlini pee tam ir maſak, nekã pee bedrehm. Sinteniſ. — Wez-ſahťē.

(Weigumſ nahkoſchã numurã.)

Kahdſ wahrdeſ par wairãk eewehrojameem ſkunſtſ- (mahłſlaſ) mehſleem, it ihpaſchi kaulumilteem un ſuperſoſſateem.

(Turwinajumſ.)

Kali un ſlahpella ſwaru ſtahdu baroſchanaſ leetã pee-rahdoht mehſ jau tohſ mehſluſ aſſkatiſjahm, kureem ir noluhkaſ peedoht ſemei waj weenu jeb ohtru no mineteem elementeem; tagad mumſ no ahſſemju mehſleem atleekahſ wehl aſſkatiht kahduſ ſoſſoru ſaturedamuſ mehſluſ.

Baltija mehſ beſ kauleem nekahdu zitu ſoſſoru ſaturedamu weelu, kaſ buhtu derigſ preekſch ſoſſora-ſlahbu mehſlu ſagatawoſchanaſ, neſaſtohpam; turpreti Wahziã, Angliã, ar Kreewiã un zitur atrohdaſ almineem lihdiſigi weeli ſem daſchadeem noſaukumeem kã koproliti, aſteoliti, ſoſſoriti, apotiti, ſamorodi un ziti; daſchſ no ſcheem weeleem, kã par peem. Raſauaſ ſoſſoritiſ, ſatur lihdiſ kahdahm 38% ſoſſora-ſlahbeſ. Ahſſemeſ ſchee almini jau wairãk gaduſ atpakať teek preekſch lauku-mehſloſchanaſ ſaſtrahdati,

bet Kreewija ir wehl mas winus preeksch mineta noluhka leetajusi. Kreewija schahdu alminu, kas fatur pahraf par 20% fossora-flahbes, atrohдахs leels wairums it ihpafchi tais gubernas: Kurflas, Woroneschas, Tambowas, Simbirskas un ar wehl zitäs. Kurflas, Orlowas un ar wehl kahdas zitäs gubernas atrohдахs it ihpafchi sawa sorte no mineteem almineem, — melnais almins un ragatsch, kuras to gubernu eedfihwotaji preeksch eelu issifchanas leeto, no ka prohtams, ka scheem almineem waijaga buht deesgan gruhti fasmalzinajameem; laikam schis ar buhs weens no leelakeem eemesleem, kadehl Kreewija wehl til mas sawus til leelu prozenti fossora-flahbes faturedamus alminus preeksch lauku-mehsleem pahrschahda. Kurflas un Orlowas gubernas, kur schohs alminus ar preeksch schosejahm, alminu weeta leeto, nereti gar schosejas malahm wellahs wilodamas druwäs, kas leezina ka no schoseja nopuhstas smiltis ar fossoru ir bagatas. Angli sawus fossoritus leela wairumä ar fehra-flahbi pahrschahda un leeto ne til ween preeksch sawu lauku mehshoschanas, bet winu pahrschahdajumus mehsh ar deesgan beeschi tirgoshana sem ta wahrda superfoffati fastohpam. Bes no kauleem un almineem lihdsigeem fossora-flahbi faturedameem weeleem superfoffati tohp ar wehl fagatawoti no almina ohglehm, kuras pehz tam kad tahs preeksch zukura fabrikahm wairs neder (preeksch kura noluhka laulu ohgles wairaf teel fagatawotas) par superfoffateem teel pahrschahdatas.

Tahlaf pee weenpufigeem ar fossora-flahbi bagateem ahriemu mehseem peeder daschas guano sortes; — mehsh winas apskatims runajohht par guano wispahrigi.

Guano fataisahs pa leelakai dakai is islahrnijumeem, spalwahn un trupeem daschu juhras putnu, bes tam ar pee guano fataisifchanahs leelu dalibu nem daschi juhras swehri kã rohni, walrosi un ziti. Daudsi, kas guano ispehtija, gan saka, ka guano fataisahs weenigi no putneem, bet swehru skeleti, ar kureem guano noguldijumi nereti ir aflahhti, leezina, ka ari pehdigo trupas atrohдахs guano fastahwä.

Lihdsi schim atflahthu guano noguldijumu wairums ir gauschi leels; — daschds no wineem guano wairums ir aprehkinahs us kahdu 46,000,000 muzu, no ka mehsh waram flehgt, ka wehl daudi gadus guano peetiks preeksch lauku mehshoschanas. Guano noguldijumi atrohдахs wisfäs pasaules daläs, ar Kreewija bes teem nau, jo tur atrohnahs baltais juhras guano. Bet Giropas guano wairums atneschanä ar zitu kahdu pasaules daku istaisa til gauschi masu procenti. Lai gan wisu guano sortu fataisifchanahs pa leelakai dakai ir weenada, tad tomehr winu fastahwä mehsh atrohdam gauschi leelu starpibu, kas atlez wiswairaf no klimata nolihgumeem.

Ja klimats ir saufs un silts, tad putnu islahrnijumi spehj isichuht, ta ka tee til mas ismainahs sawä fastahwä, bet ja klimats ir silts un beeschi lihst leetus, tad organiskas buhtes gandrihs wisai isgaisl, zaur ko sinams slahpeklisdaudi eet paluschana, täpat ar weegli iskaufesamas kali fahlis isflalajahs, ta ka va leelakai dakai til gruhti iskaufesamas neorganiskas saweenoshanas, ka fossora-flahbais kalkis, islahrnijums atleekahs. Tä tad wiswairaf klimata nolihgumu dehl guano fakriht diwas schkiras, — 1) bagatds ar organiskahm buhtehm — slahpekli un 2) tahdds, kas leela wairumä fatur fossora-flahbo kalki.

Pee pirmeem peeder it ihpafchi Peru, Angamas, Schaisloje, Lobskoje un ar wehl Ihabolskoje guano; un pee ohtreem — bagateem ar fossora-flahbi, — Baker, Dscherwis, Sombroto, Marakaiskoje, Monskoje un wehl daudi zitas; schë peeminetas fatur pahraf par 40% fossora-flahbes.

Mums schë nau eespehjams wisas peewestas guano sortes apskatihht, tadehl mehsh isnemsim preeksch tuwakas pahrschepshanas no katras schkiras til pa weenai.

No bagatafahm ar slahpekli guano sortehm pirmo weetu eenem tas guano, ko mehsh tirgoshana sem ta wahrda „Peru guano“ fastohpam, kas nahk no Peru krahta un no tahm wina aptuwumä atrahdamamees salahm; it ihpafchi bagats ar slahpekli ir tas guano, kas nahk no Hinho un Angamas salahm; tirgoshana sem nosaukuma Peru guano mehsh wairaf fastohpam pehdigo (guano no Peru krahta fatur lihdsi 15% slahpekla, 3 1/2% kali, 13% fossora-flahbes un — 3% magnesijs; bet guano no Hinho un Angamas salahm — 18% slahpekla, 3% kali, 7% fossora-flahbes un — 1/2% magnesijs). Schihsh falas ir zaur zaurim tufshas un pastahw pa leelakai dakai is kailahm flintihm; putnu, kas minetas falas apdfihwo, ir til daudi, ka tee gaisä pazeldamees falas aptumfcho un gaisu it kã par dsihwu pahrwehersch. Leetus, kã leezina daschi dabas ispehtitaji, nelihst schë daudi reisas wairaf kã 17 gadus no weetas; ar karstums schë ir til leels ka pee guano noguldijumeem war schahdat til nakti. Guano isflats ir masak jeb wairaf eedseltens; schi krahta pahrweherschas tumfchakã jo is dsitakahm lahrtahm guano teel nemts; guano schahda mums preekschä deesgan weenlihdsigu pulwera weidigu massu ar daudi gabaleem no daschada leeluma (no kulaka lihdsi rahzenu fehklai); slahpeklis eelsch guano atrohдахs waj amonjaka fahls-weidä waj ar saweenoshana ar tahdahm buhtehm, kas ahtri fakrisdamas istaisa amonjaku waj ar slahpekla-flahbi; fossora-flahbi schis guano fatur waj gruhti iskaufesama saweenoshana ar kalki un magnesijsu, waj ar weegli iskaufesama ar amonjaku un kali. Tä tad guano fatur wisas stahdeem nepezeeschamalahs buhtes, bes tam ar wina fastahwä atrohдахs wisu tee elementi, ko mehsh fastohpam schahdu organisma. Lai nu gan guano fatur wisas barodamas buhtes, tad tomehr winas neatrohдахs stahdeem derigã atneschanä, tas ir jau stipri manams pee nepezeeschamakeem elementeem, kã fossora, slahpekla un kali; — pehdigo, falihdsinoht ar diweem pirmeem, guano fatur par daudi mas. No til ko teikta wislabaf pahrliezinasimees zaur peewestahm tabelehm.

Ja mehsh peenemam par wideju plauju no weena Bruhschu morgena

	graudu, voblu jeb fatnu	falmu, laktu, lapu jeb feena
preeksch kweescheem	10 schefelu	20 zentneru
„ rudseem	10 „	20 „
„ ausahm	10 „	10 „
„ meescheem	15 „	15 „
„ kartupeleem	100 „	30 „
„ fwikleem (beetehm)	200 zetneru	60 „
„ ahbolina	— —	20 „

tad weens morgens (gandrihs 1 puhraweeta) saude zaur zaurim

	fwecfchi	rudfi	aujas	fartu- peki	fwitles	abbo- litafch
foffora-flahbes	10 $\frac{67}{100}$	12 $\frac{15}{100}$	4 $\frac{59}{100}$	18 $\frac{33}{100}$	25 $\frac{62}{100}$	11 $\frac{32}{100}$
kali	16 $\frac{91}{100}$	20 $\frac{3}{100}$	10 $\frac{97}{100}$	66 $\frac{41}{100}$	148 $\frac{54}{100}$	39 $\frac{54}{100}$
kalka	6 $\frac{65}{100}$	9 $\frac{64}{100}$	3 $\frac{93}{100}$	20 $\frac{60}{100}$	24 $\frac{10}{100}$	39 $\frac{32}{100}$
magnesijs	4 $\frac{73}{100}$	4 $\frac{46}{100}$	2 $\frac{58}{100}$	11 $\frac{60}{100}$	22 $\frac{24}{100}$	11 $\frac{60}{100}$
fehra-flahbes	1 $\frac{82}{100}$	1 $\frac{12}{100}$	1 $\frac{74}{100}$	8 $\frac{59}{100}$	12 $\frac{60}{100}$	3 $\frac{92}{100}$
natrona	2 $\frac{33}{100}$	2 $\frac{57}{100}$	2 $\frac{43}{100}$	2 $\frac{38}{100}$	47 $\frac{20}{100}$	2 $\frac{32}{100}$
flora	2 $\frac{48}{100}$	1 $\frac{10}{100}$	1 $\frac{67}{100}$	7 $\frac{30}{100}$	26 $\frac{88}{100}$	3 $\frac{24}{100}$
dsels-eesflahbes	1	1 $\frac{99}{100}$	1 $\frac{85}{100}$	2 $\frac{70}{100}$	3 $\frac{64}{100}$	2 $\frac{92}{100}$
kremni-flahbes	66 $\frac{67}{100}$	58 $\frac{66}{100}$	19 $\frac{72}{100}$	4 $\frac{51}{100}$	12 $\frac{64}{100}$	6 $\frac{20}{100}$
flahpekta	27 $\frac{40}{100}$	22	12 $\frac{64}{100}$	53 $\frac{50}{100}$	53 $\frac{50}{100}$	46 $\frac{20}{100}$

Peru guano pehz widejeem isnahkumeem no daudf analisehm fatur

	1 zentnerā	2 zentnerōs	3 zentnerōs
foffora-flahbes	13 $\frac{52}{100}$	27 $\frac{4}{100}$	40 $\frac{56}{100}$
kali	2 $\frac{28}{100}$	4 $\frac{56}{100}$	6 $\frac{84}{100}$
kalka	10 $\frac{99}{100}$	21 $\frac{98}{100}$	32 $\frac{97}{100}$
magnesijs	1 $\frac{19}{100}$	2 $\frac{38}{100}$	3 $\frac{57}{100}$
fehra-flahbes	2 $\frac{9}{100}$	4 $\frac{18}{100}$	6 $\frac{27}{100}$
natrona	1 $\frac{35}{100}$	2 $\frac{70}{100}$	4 $\frac{5}{100}$
flora	1 $\frac{25}{100}$	2 $\frac{50}{100}$	3 $\frac{75}{100}$
dsels-eesflahbes	3 $\frac{0}{100}$	6 $\frac{0}{100}$	9 $\frac{0}{100}$
kremni-flahbes	9	18	27
flahpekta	14 $\frac{39}{100}$	28 $\frac{78}{100}$	43 $\frac{17}{100}$

(Nahkofchā num. turvinajums.)

Laukfaimneezigas wehstules.

I.

Ihpafchās buhščhanas glufchi isflehdfoht, pee laukfaimneezibas pahrlabofchanas un eenahščhanu pawairofchanas Afai un Omegai (eesfahumam un beigahm) waijaga buht lohpu-lohpfchana!

Weterlins.

Pateefigi un eewehrojami wahrđi it ihpafchi ari preekšč mums Baltijas gubernu apđfihwotajeem. Zaur dselszekeem tohp Rihgai, Rehwelei un Lepajai if Gekšč-Kreemijas daudf labibas peewests, zaur ko ta fahf zenā křift. Linu-audfinafchana, kas ar klauřbas gadu beigščhanohs fahka arweenu wairaf isplatitees un pehdejōs gaddōs glufchi bes-prahhtigas rohbesčas aifneedsa, wairōs gandrihs nefa ne-atmet, jo lini gadu no gada fliktak isdohdahs. Un tomehr pee wifa ta faime tohp arweenu dahrgaka, dšihwes waijadsibas lahpij arweenu augřtat.

Laukfaimneekus mudina uf semes pahrlabofchānu, dohd padohmu, laj leeto superfoffatus, kaulumiltus u. t. pr. Wiřs jauki. Bet uf laukeem đfird daudf weetās par nau-das truhzibu fuhđsamees un bes naudas tal superfoffatus, kaulumiltus newar eeguht. Kamehr mehōs dasčs labs no fawahm eenahščhanahm rafi renti aismafahf, faimi ap-lohnet un zitas dšihwes waijadřibas fegt spehjam, tamehr mums ta h de em wehl superfoffati un ziti mahkřligi mehřli ir augřti spihdofchōs ahbols, kuru noxemt bes trepehm (nau-das) nau nemař eespehjamōs. — Bet waj gan mehōs tadehř waram rohkas křehpi tureht? Rebuht ne. Mums jazen-řchahs tomehr uf preekřchu un ja nau eespehjamōs fawu

faimneezibu zaur ahrigeem lihđsekteem zelt un pahrlaboht, tad jaleeta tee, kas muhřu warai padohiti.

Weens no řchahdeem laukfaimneezibas pahrlabofchanas lihđsekteem ir — ka jau to wirspeeminetais rakřneeks aplee-zina — lohpu-lohpfchana. Ja teefcham, zelfim fawu lohpu-lohpfchānu, tad zelfees wifa muhřu faimneeziba, tad eeguhsim kapitalu, — wareřim fawā faimneezibā ari superfoffatus un kaulumiltus leetaht, jo kur lohpu-lohpfchana seed waj nu wifa apgabala, jeb ari tikai lahda atdalitā faimneezibā, tur ir no laukfaimneezibas arweenu ta leelakā eenemřchana. To apleezina neween Anglijas preekřřfihmigā laukfaimneeziba, bet no tam waram pahrlėezinatees ari Wahzija, Kreemija un — Baltija. Un lohpu-lohpfchana ir pahrlabojama ari bes leeka kapitala. řcho buhščhanu eewehrojoht ari zeen. Kursemes gubernatora karřta wehleschanahs ir, muhřu lohpu-lohpfchānu zelt un weizinaht zaur preekřřfihmigu lohpu-lohptawu eestahđřchānu. Augřti teizams noluhks! un tapehzi jo wairaf janořcheshlo, ka tilai lahdi reti pagastu faimneeki wina derigumu atřinufchi. Bet zeram un tizam, ka dšihwe un laifs wedihs iflatru pee atřihščhanas, un jo drihsaf, jo labaf!

Zaur zaurehm rehřinoht muhřu mařgruntneeku lohpu-lohpfchana wehl uf sema řtahwolta un eenahščchanas no lohpeem lohti masas. Pasřřtu daschu labu faimneezibu, kur pee wifa ganibu un plawu labuma un waituma no lohpeem gandrihs nefa ne-eeem. Ja, wehl pat řhini wafarā redseju faimneezibu, kur mafakais 20 flauzamu gohwu war labi iftureht, jo plawas un ganibas ir ihřti labas, bet — kur no lohpeem glufchi nefa ne-eeem. Labi kohpta gohws no labas fugas eenesōs wiřmasakais 25 rubli par gadu, tas iftaifitu no 20 gohwim 500 rub. Un řchee 500 rub. tohp walaiřti if gadus garam! Newaram gan leegt, ka daudf faimneezibās ari pee mums lohpu-lohpfchana jau wairaf attihřřita, bet tas pa leelakai dakai tur, kur labu dabigu plawu un ganibu nau truhziba. Tomehr zif faimneezibu gan atradiřim pee řewis, kur labu dabigu plawu un ganibu buhtu pahřigi, un wehl mafaf faimneezibu atradiřim, kur ta pati bariba taptu kahřřigi isleetata.

Lohps jabaro ar labu plawu řeenu jeb ar baribu, kas pehz barodama spehka labu plawu řeenu atřwer. Pee mums turpretim daudf weetās lohpus baro pa leelakai dakai ar řalmeem un — zaur nefapratigu apeeschanohs ar baribu — daudf pawafarōs pat ar řapuwufcheem junta řalmeem, aifbildinadamees, ka řeena rafi řirgeem peeteekoht. Rahdu labumu tad nu mehōs tā faimneekodami no řaweem lohpeem waram zereht? Til mafumu fliktu iflahřnijumu eeguht, zaur ko semes rařchofchanas spehkam ja-eet arweenu mafumā, kamehr gandrihs nelas wairōs neaug. Un ko nu dara daschi laukfaimneeki? Tee turahs ar apbrihnojānu pafřahwibu pee treiju-lauku řistema, atřahji daudf reifēs nopřizinatohs lauka gabalus atmatās, uřplehřř ganibās un plawās augřtali gulofchās weetās, řehji linus, auřas u. t. pr., kamehr seme ir atkal glufchi isfuhřta, un řerahs tad atkal pee agrako atmatu uřplehřřchanas. Ihpafchi kamehr lini pafahkti til leelā mebrā feht, dasčs labs mafgruntneeks leelu datu ganibu un plawu uřplehřřs, kaut gan tam to nebuht nebija pahřiba. Par lohpu-baribas audfinafchānu laukōs turpretim nemař netohp gahdats. řaprohtams ka tahda wiřře lohpu-lohpfchana newar eet

us preekschu, bet wirsinajahs daudj wairaf atpakaf. Raut gan tahda fainneekofchana eefahkumà dascham israhdiyahs it eenefiga un kreetna, tad tomehr daudj jau ir nahkufchi pee atfihfchanas, ka tas tà ilgaf newar us preekschu eet, bet jauffahl zits zefsch. Daudj weetàs jau us wairaf laukeem semi apstrahda, pahrlabo semi zaur superfossateem, kaulumilteem u. t. pr. Bet pehdejee semes pahrlabofchanas lihdselli wehl wiseem nau fasneedsami un tapehjteem — kà jau augfcham teiktis — fainneezibas pahrlabofchanu ja-eefahl ar lohpeem, pee kam eefahkumà jaruhpejahs wairaf par lohpu wairumu — laj mehflì wairotòhs, kad ari lohpeem nebuhtu tik labu ihpafchibu; wehlfak, kad seme jau deefgan eefpehjinajufees un fahl baribu labaf rafchoht, jagreesch wehriba ari us lohpu ihpafchibahm, — tapehjteem ka audsinamo stahdu pfauju pawairofchanai ir sinamas rohbeschas; bet lohpu ihpafchibu pahrlabofchanai un lihdsi ar to ari eenahfchenu augfchanai rohbeschu nau. Tomehr ar to nebuht nau teiktis, ka tikaf ja-eegahda pulks lohpu, gan tad fainneezibà fwehtiba rafees. Ne, draugs mihlais, tà ne. Tew fchee lohpi ari kreetni jakohpi un jabaro un kad tew preeksch tam ihsti labas baribas mas, tad ja-eedala tihrumi wairaf laukòs un — jaudfina lohpu-bariba ari laukòs, kà ahbolinjch, timotinjch u. t. pr. Zaur to tu neween fawas eenahfchanas no lohpeem pawairofi, bet ari fawu lauku rafchofchanas fpehku paleelinafi zaur mehflu wairumu, ka ari zaur baribas fahles audfinafchanu. Tomehr par baribas jahlu audfinafchanas labumu nahkamà wehstulè.

Ruhkitis.

Dohbeles semkòhpias-beedribas
mehnesch-fapulzes,

tat 6. Februarì un 6. Merzi 1875.

Tat 6. Februarì bij fapulzejufchees 15 lohjekli un 1 weefis. Wisvapreeksch tika pehdejas fapulzes protokole (stat. Balt. Semf. Nr. 19. fch. g.) nolasita, tad von Stempel-Alaunas f. isskaidroja to jautajeenu: „Kursch ir tas labakais arklis, ezeschas uu ekstirpatoris?“ Barons v. Stempel-Alaunas f. dohmà, ka fcha jautajeena atbilde neefoht wis tik weegla, tapehjteem ka tihruma-daikeem (rihkeem) pehjteem semes ihpafchibas waijagoht buht aprehkinateem un ka newarohht wis katris tihruma-dais, kas preeksch smagas semes labs efoht, ari weeglai semei tapt eewehlets. Pehjteem wina dohmahm efoht preeksch Dohbeles apgabala tas labakais Sweedru diwjuhgu ehrgla-arklis. Weenjuhgu ehrgla-arklis newarohht tapt eewehlets, jo wina gahjeens efoht nedrohsch un winsch nemetohht kreetni semes; fcho weenjuhgu ehrgla-arkli ari newarohht wis pehjteem patifchanas preeksch fellas un dftas arfchanas leetaht. Preeksch smagas semes isskaidrotajis ufteiza tahs tà nosauktahs zilzak- (lohjidamahs-) ezeschas, preeksch weeglas semes atkal dubultigo Schoteefchu ezeschas. Par ekstirpatoru runajoht, isskaidrotajis to tura par weenu no wislabakeem tihruma-daikeem, ihpafchi preeksch fehklas eestrahdashanas, un nofchelo, ka tas Dohbeles apgabala wehl tohti mas zeenifchanas efoht atradis; bet kursch tas labakais ekstirpatoris efoht, par to winsch fchoreis wehl newarohht usnemtees spreesf.

Dr. Hande f. ij Ziroles, eewehle preeksch weeglas semes pahrlaboto weenjuhgu ehrgla-arkli. Scha arklia

pahrlabofchana pastahwot wina falikuma kreetnakà pahrzilaschanà. Dr. Hande f. efoht to pee faweem weenjuhgu ehrgla-arkleem ismehginajis un zaur to stipru weenadibu arklia gahjeenà panahjis, pat tur, kur winsch fellì efoht lizis art. Pee fahrtafchanas (ohtrahrtigas usarfchanas) winsch fcho weenjuhgu arklia turpreti newarohht ufteikt.

Krohna Sihpeles muifchas arendators, G. Grünberg f., dohmà, ka pee arfchanas ar weenjuhgu ehrgla-arkli efoht tohti janoluhktojahs us wina tureschanu jeb wadifchanu, wairaf nekà pee diwjuhgu arklia.

Testenes Ferlantes muifchas arendators, Rosenberg f., ir ehrgla-arkli pee sewis atmetis un atkal Kursemes ahku-arkli eewedis, kuru winsch katram labpraht tur eewehlejoht, kur ar masu mehflu-pulku teef fuhdots. — Barons von Stempel-Seberes f. dohmà, ka fahrtigà fainneezibà waijadsetu wisadahm arktu-sortehm atrastees, jo ne wis pee katra darba ari katris arklis efoht derigs; tapehjteem waijagoht lihdi ar ween- un diwjuhgu ehrgla-arkleem ari Kursemes ahku-arklus leetaht. — Barons von Klopmann f. leef preekschà Kursemes ahku-arklia weeta labaki leetaht Leifchu ahku-arkli ar aufim, kas labaki semes metohht un platakù wagu atstahjot atpakaf, nekà Kursemes ahku-arklis. — Dr. Hande-Ziroles f. tohti ufteiz ekstirpatorus. — Barons v. Stempel-Alaunas f. eewehle to no wina us beidsamahs Dohbeles istahdes (prohti 1872. g.) israhditu ekstirpatoru, kas weens pats pee fehklas eestrahdashanas tik daudj eefpehjet padariht, kà 8 Kursemes arklia kohpà. — Barons v. Stempel-Seberes f. netur tahs no Dr. Hande f. wispahrigi derigi eeteiktahs zilzak-ezeschas par wisur isleetajamahm, par peem. ne us apgreestas ahbolinu jeb apfahlotas semes, nedj ari us weeglas semes. Tapat kà daudj arklus, tà ari daschadigas ezeschas waijagoht labà fainneezibà eegahdaht. — Dr. Hande-Ziroles f. dohmà, ka zilzak-ezeschu wafafchanohs us ahbolina semes u. t. pr. warohht zaur winu dselbspulku tahlak-stahdinafchanu, pehjteem ezeschu garuma, nowehrft jeb aifargahht. Preeksch ezeschanas pee kartupelu nemifchanas winsch warohht pihtas kohlu-ezeschas kà labakahs fapulzei ufteikt.

Ar fcho nu tika fchis preekschmets atstahhts un barons v. Vietinghof f. tagad isskaidroja to jautajeenu: „Kà war kartupelu-laksti wislabaki tapt isleetaht?“ Isskaidrotajis aifrahdi ja us to nezeenifchanu, zaur kuru lihdi fchim kartupelu-laksti ne-eewehroti tapa isschlehrdeti, kur gan tohs preeksch fainneezibas wislabaki waretu isleetaht. Kartupelu laksti faturohht eefsch sewis leelà mehrà kali-fahkus un fossatus, un tapehjteem tee warohht tohti dereht preeksch lauku, wiswairaf plawu mehflòfchanas. Ari warohht satus kartupelu-lakstus rudeni us plawahm isplahht, no kurahm tee pawafarà atkal warohht tikt nograhbti. Ja kartupelu-lakstus preeksch eekaisifchanas lohpu-stalòs griboht isleetaht, tad to waijagoht jau rudeni isdariht, lai teem tad efoht ilgaka laika preeksch peenahzigas isdalifchanahs mehflòs. Ari warohht kartupelu-laksti pehjteem kartupelu eewahfchanas tapt fadefsinati un winu pelni us lauku tikt iskafiti. Lakstus likt nogreest, waj no aitam laut noehst, fo daschi luhkojoht par labu eestahstihht, ne-efoht wis derigi, tapehjteem ka zaur laksti nogreesthanu kartupelu augfchana teekoht aifaweta un lakstu ehfchana aitam fshahdejoht; un kà glahbfchanas-lihdjekli pret kartupelu-flimibu ari newarohht wis

ſchahdu ſafu laſtu nogreeſchānu tureht; jo ta kartupeleem ſlimibu peefchirdama fehne waroht tāpat kà uſ laſteem, tā ari ſemē cewaiſtotees. — Barons v. Stempel-Seberes k. wehl dara ſapulzi uſmanigu uſ kartupeku-laſtu iſleetaſchānu pee ſkabhſeena ſagatawoſchanaſ.

Tai 6. Merzā ſch. g. bij ſanahluſchi 20 beedri un 1 weefiſ. Schodeen wiſpirmſ nehmaſ A. Wehſchneek k., iſ Krohna Sihpeleſ Greeſeſ mahjahm, iſſkaidroht to jautajeenu: „Kà ir labaki: waj ſchahwetu waj neſchahwetu labibu preekſch fehklaſ iſleetaht?“ Iſſkaidrotajiſ eewehle ſchahwetu labibu preekſch fehklaſ nemt. Schahweta labiba atſtahwot wairak preti ſkabhidgeem eeſpaideem, kà ihpaſchi ſauſumam un mitram ſiltumam; ari tohpot pee labibaſ ſchahweſchanaſ daſchi kuſtoniſchi, kuri labibā atrohdahſ, ihpaſchi tahrpi un larweſ, iſnihzinati. — Barons v. Klopmann-Wirkus k. peekriht pilnigi Wehſchneek k., iſſajidamſ, kà neſchahweta labiba waroht ahtraki iſpuht. — Mahzitajiſ Bielenſtein k. ir ſawā ſemē aiſweenu neſchahwetu labibu fehjiſ un ir arweenu labuſ rudſuſ panahziſ, gan ne tiſ labu waſaraſ-labibu; bet waj tē neſchahweta waſaraſ-fehkla wainiga, kà waſareja ptaujumſ maſak labi iſdeweeſ, to wiſiſch patſ wehl neſinoht. — Welme, jaun. k. uſ ſaweem laukeem ſchahdaſ fehſchanaſ iſmehginajiſ, un prohti tā, kà wiſiſch meeſchuſ un ſirnuſ mainuſ, weenu birſi ar ſchahwetu, ohtru ar neſchahwetu fehllu apfehjiſ. Labakaiſ ptaujumſ bijjiſ pee tahm ar ſchahwetu fehllu apfehthalm birſehm. — K. Silbert k., iſ Krohna Behrſmuiſchaſ Sihwarta mahjahm, ir tahdi paſchi iſdewumi ar ſchahwetu un neſchahwetu meeſchu-fehllu bijuſchi; Silbert k. ir ari atradiſ, kà ſchahweta fehkla ir agraki uſdihguſe un uſnahluſe, nekà neſchahweta. — Dr. Hande-Ziroleſ k. to atrohd par neiſprohtamu, kà ſchahweta labiba waretu agraki uſdihgt, nekà neſchahweta; jo beidiſamā labiba ſaturuht eekſch ſewiſ wairak mitruma, nekà pirmeja, un mitrumſ eſoht pee dihgſchanaſ lohti waijadſiſg. — Dohbeleſ apteekerſ, A. Brenner k., iſſkaidro ſchahwetaſ labibaſ ahtru dihgſchānu zaur to, kà pee uhdena uſnehmeena zaur labibu tohpot ſiltumſ attihſtiſ, kaſ preekſch labibaſ dihgſchanaſ eſoht waijadſiſg; un kad nu ſchahweta labiba wairak uhdena uſnemohht nekà neſchahweta, tad tohpot pee uhdena uſnehmeena zaur ſchahweto labibu ari wairak ſiltuma attihſtiſ, kaſ dihgli tapeh; ari ahtraki waroht padſihdinahht. — Gährgenſ-Nauditeſ k. ir atkal peedſihwojiſ, kà ahtraki dihgſtot neſchahweta, nekà ſchahweta labiba. To paſchu apleezinā Dr. Hande-Ziroleſ un v. Vietinghof-Leel-Behrſeſ k. Ar to nu tiſa tahtakee ſpreedumi par ſcho preekſchmetu beigti.

Tahtak Dr. von Raiſon k., iſ Dohbeleſ, iſſkaidroja ſcho jautajeenu: „Kà war iſtabaſ-krahſnſ wiſderigaki, tapt kurinata; waj ir weenalga, kahta malta tē teek nemta?“ Uſ naudaſ un weſekibaſ peetaupiſchānu noluhkodameeſ, Dr. von Raiſon k. iſſkaidrojeenſ nogahja uſ to, kà wiſderigaki pee mumſ war tapt kurinatſ ar ſauſu behrſumalku, taiſ tā noſaukrāſ Holandeeſchu mahlu-krahſniſ, ar daudſ truhbahm eekſch tahm un hermetiſkalm (zeekſchi aiſflehdſamam) durwiſhm. — Uſ mahlu-krahſniſhm ſihmejoteeſ, Dr. Hande-Ziroleſ k. wehl peemineja, kà pee ſchahdu krahſnu-pohdu wildiſchanaſ buhtu preekſch tam ihpaſchi dedſinatti keegeli wiſlabaki iſleetajami. Ari eſoht waijadſiſg, kà truhbaſ katrā krahſnē tā taptu eeſtrahdataſ, kà taſh

ahtri un weegli no ſohdrejahm waretu iſtihriht, wiſwairak taſ deroht preekſch ſeenaſ-krahſniſhm. Sohdreji, kuri ziligi (Locher) pee keegeleem waj krahſnſ-pohdeem peekſahjoteeſ, aiſturoht ſiltumu. Nu tiſa ſchi mehneſch-ſapulze beigta un nahkoſchā uſ 1. Maiju ſch. g. noſikta.

Tai man ir ſautſ, pee Dr. von Raiſon k. iſſkaidrojeena par iſtabaſ-krahſniſhm wehl kahtu peekſihmeju mu ari no manāſ puſeſ peelikt. Schini peekſihmeju mā atradiſeeſ uſwedumi, kuri Dr. von Raiſon k. runā nebij uſejami, bet kuri tomehr katram der ſinaht un eewehrot. Katrā labā iſtabaſ-krahſnē waijag weenkahrt malkai pilnigi ſadegt, tai nedrihkt daudſ ſohdreji ſakrahteſ; ohtrahrt tē waijag uſ to luhkoteeſ, kà tiſ maſ, zil ween eeſpehjamſ, ſiltumſ ſkurſtenſ iſeet. Wilzeenam (gaiſa-wilzeenam) krahſnē tapeh; ne-waijag buht: ne maſam, nedſ ari leelam, bet waijag weenā mehrā un ſwarā ſtahweht ar dedſinajamu materialu. Ohglehm waijag preekſch pilnigaſ ſadegſchanaſ wairak gaiſa-wilzeena, nekà malkai, taſ pee krahſneſ muhreſchanaſ labi ja-eewehro. Kad uguſoſchana (Feuerung) krahſnē ir apdiſſuſe, tad waijag gaiſa-wilzeenam tapt apturetam. To war zaur kahtaſ klapeſ eeliſchānu duhmju-truhbā lehti iſdariht; bet ſcho klapu preekſchlaiziga aiſdarſchana dohd lehti eemeſlu, ſkadhigai (giſtigai) ohglu-okſideſ gahſei ſazelteeſ, no kam ſtipri jaſargahſ. Labaki ir, kad uguſoſchanaſ preekſchā ſtipraſ, zeekſchaſ durwiſ atrohdahſ. Kad krahſnſ no iſtabaſ puſeſ kurinajama, ir labaki, nekà no ahruſeſ; jo iſtabaſ-gaiſſ tohp zaur to no krahſneſ ſajilatu wilzeenu ſkaidrotſ un tihritſ. Turpreti almenu-ohglu kurinaſchana iſdohd zaur ſaweem lohti ſmalkeem pelneem iſtabā alaſch daudſ maſ putektu; pee ſlikteem ſkurſteneem tohp ari duhmi iſtabā atpakal diſhti. — Wahrjamaſ krahſneſ ir tiſai tad atwehlejamaſ, kad wahrſchana noteek ahruſuſ iſtabaſ. Wiſa wahrſchana iſtabā ſamaitā gaiſu. Wiſnederigakahſ ir plahnahſ, trijkahtu wiſſigaſ wahrjamahſ krahſneſ no diſelſbleka, kuraſ pee iſtabaſ-gaiſa ſamaitaſchanaſ ari wehl ohglu-okſideſ gahſi zaur-laiſch un daudſ ſtarodama ſiltuma iſplahta. Ta ir muſſu ſlikta laika-ſihme, kà laudiſ, kuri ar peezeekſchamam leetahm, kà dahrgahm mehbelem, drehbehm un zitahm ſmalakam iſtabaſ-leetahm daudſ naudaſ iſtehrē, daudſreiſ ſaſpeekſchahſ maſaſ, ſchaurāſ iſtabāſ un tē klahht leetā ſkadhigahſ wahramahſ krahſneſ. Bertrama Kahrliſ.

Wahrpaſ.

Gadaſ daudſreiſ, kà maſeem behrneem ar kahtu jamohzahſ, un daſchureiſ pat ari waſaraſ laika. Scho nelaimi war itin weegli un ahtri ari beſ daktera ſahlehm glahbt, un prohti tā: Nem diwi tehſkaroteſ tihra meduſ, jep diwi lihſ trihſ prahwi ſihpoli, iſſpeed nu to ſulu no wineem, tad nem weenu labu ehdamu ſaroti krahſchu tehja, un wiſaſ ſchiſ trihſ leetaſ ſajauziſ lohpā leez taſe uſ ſwejeſ uguſ uſwahrteekſ, un kad atdiſiſ, bet wehl labi ſiltſ, tad dohd behrnam rihtōſ un waſaraſ weenu lihſ diwi tehſkaroteſ; peh; diwi jeb trihſ deenahm behrnſ buhſ weſeſ un itin weegli warehſ atſplaut. Scho wiſiſ eſmu daudſfahrt patſ pee ſaweem behrneem iſprohwejiſ un waru katram to uſlaweht. R.

Jautajumi.

Kā var melnāhs ausās (welna ausās) no tihroma wiš-ahtraki išdīht?

Baltijas zeen. semkohpjeem uš ſcho jautajeenu luhds waija-dīgu atbildi. Weefons.

Uš ſahda pamata dibinajahs ta rakstīſchanaš wihſe, fami-lijahs wahrdu genetiwā liht preeſch krustama wahrda (nomina-tiwā)? Teiz, ka „Baltijas wehſineſi“ par ſcho leetu bijuſe iſſſaidroſchana, bet ta ka eš to nau laſijis, tad luhdsu zeen. Latw. rakstīneekem padohma. R. E—g.

Atbildes.

Nr. 277. Müller ſungam pehz apstelleschanaš ſuhtijahm „B. S.“ pahr Dohbeli; uš Juhſu wehleſchanošs no 22. Nr. ſuhtijim nu tēpat uš nozemſchanaš-weetu.

E—d. — Jaun-Auzē. Zaur apstelletaja wainu Juhš diwi preeſchejošs numurus dabonat pa wehlu.

N. B. — N. Eſam jau rakstijušchi.

J. K. — N. Preeſch 21. Nr. bija par wehlu.

Zeenijamai Baltijas Semkohpja redakzijai teel laipni luhgts, manā rakſteenā par „Augu un dšihwneeku uſtureſchanošs“ apakſhā uſſihmetas kluhdas atſaukt.

Nr. 17. — 143. lapas puſē, ſcha teikuma weetā: „Sofors un Meiers peerahdija, ka, lai gan ¼ gaiſa no ſlahpekla ſa-ſahw, tad taš tomehr nau dabujams teeſcham no tureenēš,“ waijag buht: „Sofors un Meiers peerahdija, ka, lai gan ¼ gaiſa no ſlahpekla ſaſahw, tad taš tomehr nau dabujams taiſni no tureenēš.“

Nr. 19. — 157. lapas puſē teikumumu: „zaur tahdu baribu (kā ſtehrkele, zukurs, wihns) meeſas daſas newar tapt pawai-rotas.“ waijag laſiht: „zaur tahdu baribu muſſuli newar tapt pareiſigi pawairoti.“ Schmitu Indrikiš.

Atbildedams redaktors un iſdewejs: G. Mather.

Sludinajumi.

Sina Kurz. biſchukohpſch. beedr. lohzeekem!

Beldſamā Kurſemes biſchu kohpſchanaš beedribas ſapulzē tita noſpreceiſs, ka

27. Septembri 1875, preeſch puſdeenas pulkſten 11., Zehra E. dahra ſahlē

taps notureta

general-ſapulze

deht jauna beedribas preſidentu iſwehle-ſchanaš un deht zitu ſwarigu leetu. Schohs ſwarigus preeſchmetus eewehrojoht luhdsam, lai ne-weens lohzeekiš nepaliktu neatnahziš.

Manfartha

rohſas-ſulamas-maſchineš

tā kā ari zitas rohſas- un gepeta-ſulamas maſchineš aikal no jauna dabuja ſuhtitas

Ziegler un beedr.,

Rihgā, Pilseelā Nr. 19 (Schloß-Strāße Nr. 19).

Ibſa pamabiſchana kā Wahzeſchu ſemme taggad bitteš kohpj. Tē ſlāht tribs lappas ar biſchu ſtrohpu. 20 ſap.

Ne ſen iſnabza no ſpeestawas un dabujama manā grahmatu pahrdohawā, Geſch-Rihgas leelajā kaleju-eelā Nr. 4 un Jelgawā pee S. Alunana, katolu-eelā Nr. 8:

Arnolds un Elsbete

jeb

uſtiziga mihleſtiba.

Teika.

Rihme no Matſcherneeka Kahra.

Rakfa 10 ſap.

J. E. E. Kaptein.

Mihkla.

„G. R. U. h. S. A. . . .“

„G. R. U. h. S. A. . . .“

Kaš ſcho mihklu pirmais uſmin, tam jaaiſmaſkā 12 budeleš bairiſcha aluš.

Skohlotajs,

kaš Baltijas ſkohlotaju ſeminarijā (Rihgā) iſmah-ziſeš un labas leezibas war uſrahdiht, melle no 1. Oktober ſ. g. weetu. Wehtules ſem tabš adre-ſeš „Skohlotajam G. R.“ janodohd Rihgā, Latwee-ſchu beedribas namā pee ſchweizera.

Weegli wedamas

garainu maſchineš

un katli ar 3, 4, 5 un wairak ſirguspehku vreeſch garainu maſchinu dšihſchanaš u. t. pr. ir dabujami un toš war tagad darbā redſeht pee

Zieglera un beedra,

Rihgā, pilseelā Nr. 19.

Zaur ſcho trakſtu tohy no Wehtas muſſiſchāš pa-gaſta waldbibas pehz pateeribas apleezinahts, ka ta tā noſaultā maſa Amerikaneſchu labibas tih-rijama maſchine, lo wairak ſaimneeti par 35 rubl. no Zieglera tunga Rihgā wirtu-ſchi, ir itin laba un deriga atraſta; jo par weenu ſtrundu war ar to peezi lihds ſeſchi pūhri rudſu it ſlaidri iſtibriht.

Wehtas muſſiſchā, tai 27. Augustā 1875.

Pag. ſehg.)

Pag. wez.: J. Weiland.

S. Brinkmann & Co.

Nr. 4. Katoku eelā. Nr. 4.

Peedahwa jaunu ſuhtijumu dubultkoſu man-telus un jakas, ſiſchu un wilainu andeklus vreeſch manteekem un kaſchoku wiradrahnam. gar-dinus, galdautus un grihdas drahnas, Ang-leeſchu puſſameti, more un ſlanelli, wilai-nus andeklus vreeſch drahnabm leelā iſwehlē, wilainus mebeku damastus a 75 ol. tungu weſchu, lectus-ſchirmus, Peterburgas gu-mi-galoſchāš, Peterburgas kartunus 10 ol. par 1 rbl. ſchirtinūs 12 u. 13 ol. par 1 rbl., Zi-neeſchu andeklus, 6 ol. par 1 rbl., pušwilai-nus andeklus, 9 u. 10 ol. par 1 rbl., tolderinu 10. ol. par 1 rbl., wiſadas odera drahnas; ka ari katra apstelleschana uš manteekem un pahrtaiſſcha-nas teel ahtri un lehti iſdaritas. Beſ tam teel da-ſchadas ſhē nepeeminetas prezēs par lehtako zenu peedahwatas. 8

Baltijas ſemkohpejs

un wina ammatš. Pehz Bahju ſemmes-ſaimneeka Ferdinand Breithaupt ſemkohpibas rakſteem latwiſki ſaraktiſhts no S. Blumberg. Rakfa 75 ſap.

Biſchu grahmatina,

jeb: Ibſa pamabiſchana kā bitteš Kurſemne un Widſemne jakohpj, ſaraktita no Dalbes mahzitaja S. Kupffer. Rakfa 20 ſap.

Biſchu kalendere,

Iſ brikwlunga no Berleſch biſchu-kalenderes pehz ſcheſenes ſemmes- un gaiſa-buſchanaš iſſaiſta uu pahrtukota. Iſdohba no Kurſemnes biſchu-kohpſchanaš beedribas. Rakfa 20 ſap.